บทความวิจัย

คุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่พึงประสงค์ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Desirable Characteristics of Nursing Lecturers in Practicum of Basic Nursing Care Course Expected by Second-year Nursing Students, Prince of Songkla University

วิลาวรรณ คริสต์รักษา[1] พิมพ์พนิต ภาศรี[1] สรณ สุวรรณเรืองศรี[1] เพ็ญพิชชา ถิ่นแก้ว[1]*

Wilawan Christraksa[1] Pimpanit Pasri[1] Sarana Suwanruangsri[1] Phenpitcha Tinkaew[1]*

[1]อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา

[1]Lecturer, Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Songkhla, Thailand.

**ผู้รับผิดชอบหลัก: wilawan.chr@psu.ac.th*

**Corresponding author: wilawan.chr@psu.ac.th*

Received 5 April 2019 • Revised 15 April 2020 • Accepted 11 September 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพแบบบรรยายนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่พึงประสงค์ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานตามการคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 13 คน เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ที่มีประสบการณ์ฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน ซึ่งนักศึกษา 1 คน สอนโดยอาจารย์ 2 ท่าน เก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแนวคำถามกึ่งโครงสร้าง ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการบันทึกเทป วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลด้วยสถิติเชิงบรรยาย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่พึงประสงค์ ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน มี 6 ประการ ได้แก่ 1) เข้าใจธรรมชาติของนักศึกษาแต่ละคน 2) ให้กำลังใจ คอยช่วยเหลือ 3) เป็นกันเอง 4) ปลูกฝังคุณค่าของพยาบาล 5) ให้โอกาสให้ได้พัฒนาตนเองด้านทักษะการปฏิบัติการพยาบาล และ 6) มีสัมพันธภาพที่ดีกับพยาบาลในหอผู้ป่วย ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดรูปแบบการเรียนการสอนในคลินิกให้สอดคล้องกับความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาล เพื่อเพิ่มทัศนคติที่ดี และเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน

คำสำคัญ: คุณลักษณะที่พึงประสงค์; รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน; อาจารย์พยาบาล

Abstract

This descriptive qualitative research aimed to describe the desirable characteristics of nursing lecturers in practicum of basic nursing care course expected by second-year nursing students, Prince of Songkla University. The participants were thirteen nursing students who had studied during the second semester of 2017 academic year which had been taught by 2 nursing lecturers. Data were collected by using in-depth interviews from February to May 2017 at Faculty of Nursing, Prince of Songkla University. The research instruments included 2 parts; the demographic data questionnaire and semi-structured interviews. The interviews were audiotape recorded. Demographic data were analyzed by qualitative data were analyzed content analysis method.

The results revealed the desirable characteristics of the nursing lecturers in 6 aspects: 1) understanding of students' learning styles; 2) comforting and helping students; 3) being friendly; 4) promoting nursing values; 5) offering a chance for students to improve their competencies in nursing skills; and 6) building good relationships with staff nurses. The findings of this study can guide nursing lecturers to design educational innovations in clinical teaching relevant to the expectation of nursing students and inspire further study of the basic nursing care subject.

Keywords: desirable characteristics; nursing lecturers; practicum of basic nursing care course

ความเป็นมาของปัญหา

รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน (Practicum of basic nursing care course) เป็นวิชาที่จัดการเรียนการสอนบนคลินิกสำหรับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ตามหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) โดยใช้กระบวนการพยาบาล และแบบแผนสุขภาพ รวมถึงทักษะทางการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน จะครอบคลุมเนื้อหาด้านพยาธิสภาพของผู้ป่วยที่ผู้เรียนได้รับในความดูแล โดยลักษณะของเนื้อหาในรายวิชาเป็นรายวิชาแรกที่ผู้เรียนทุกคนต้องผ่านการฝึกปฏิบัติจริงบนหอผู้ป่วย เพื่อก้าวสู่การฝึกปฏิบัติในรายวิชาที่เฉพาะทางมากขึ้น ได้แก่ รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ รายวิชาการปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนและการดูแลรักษาโรคเบื้องต้น ผู้เรียนส่วนใหญ่ต้องปรับตัวจากลักษณะการเรียนการสอนแบบบรรยายในห้องเรียนทั่วไป เป็นการปฏิบัติการพยาบาลบนคลินิกซึ่งต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติกับมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ และตระหนักถึงความถูกต้องเหมาะสมในการปฏิบัติการพยาบาลกับผู้รับบริการ เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดระหว่างการปฏิบัติการพยาบาลขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า นักศึกษาพยาบาล จำเป็นต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจเพื่อดูแลผู้รับบริการด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักศึกษาพยาบาลมีภาวะกดดัน เครียด และท้อแท้ต้องการกำลังใจ[1] จากงานวิจัย[2] พบว่า สาเหตุของการเกิดความเครียดในนักศึกษาพยาบาลคือ ขาดทักษะในการปฏิบัติการพยาบาล สัมพันธภาพและการสื่อสาร สิ่งแวดล้อมบนหอผู้ป่วย ขาดความรู้ ลักษณะในการนิเทศงานของอาจารย์ และปัญหาด้านสุขภาพ จากปัจจัยดังกล่าวทำให้นักศึกษาพยาบาลอยู่ในสภาวะกดดัน มีความเครียด และมีความสุขน้อย สอดคล้องกับการศึกษา[3] ที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 มีความสุขมากที่สุด รองลงมาคือ ชั้นปีที่ 4 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ตามลำดับ และยังพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ เหตุการณ์ที่สร้างความยุ่งยากใจในการเรียน การเงิน สุขภาพ ความขัดแย้งในการปฏิบัติตามบทบาท ปัญหากับเพื่อนหรือผู้ร่วมงาน และปัญหากับบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิด[4] และพบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 11.6 มีความเครียดสูง รองลงมาเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 ตามลำดับ[5] เช่นเดียวกับงานวิจัยในนักศึกษาพยาบาลประเทศเนปาล ที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีระดับความเครียดปานกลางจากงานที่ได้รับมอบหมายอาจารย์ และสิ่งแวดล้อมบนคลินิก[6] ซึ่งความเครียดและความกดดันที่เกิดขึ้นอาจจะส่งผลให้นักศึกษาไม่มีความสุขในการเรียน ทำให้เรียนรู้ได้ไม่เต็มที่ หรืออาจจะเกิดทัศนคติ

ที่ไม่ดีต่อการปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย นอกจากนี้ยังจะเห็นได้ว่า สภาวะทางด้านจิตใจดังกล่าว ส่วนหนึ่งนั้นมีปัจจัยมาจากตัวบุคคลที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของผู้เรียน ได้แก่ อาจารย์พยาบาล

จากการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลผดุงครรภ์ตามความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาล[7] การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาอาจารย์พยาบาล และคุณลักษณะอาจารย์พยาบาลเพื่อมุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้[8] และมีการศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาพยาบาลในแต่ละชั้นปี รวมถึงวิธีการจัดการความเครียดและความกังวลในการเรียน[9] ยังไม่พบการศึกษาที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่พึงประสงค์ตามความคาดหวังของนักศึกษา ซึ่งอาจารย์ที่พึงประสงค์หมายรวมถึงลักษณะบุคลิกภาพ การปฏิบัติต่อนักศึกษาและพฤติกรรมที่นักศึกษาคาดหวัง และส่งผลดีต่อทัศนคติที่ดีในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล และการจัดการเรียนการสอนบนคลินิก โดยอาจารย์พยาบาลเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ หรือผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ สู่การประยุกต์ใช้ความรู้สู่การปฏิบัติการเป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านคุณธรรมจริยธรรม การตัดสินใจที่เหมาะสม อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้นักศึกษาได้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วย และทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ และคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนยังส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของนักศึกษา อีกทั้งการเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน ชั้นปีที่ 2 ยังเปรียบเสมือนการผ่านเข้าสู่ด่านแรกในการก้าวสู่วิชาชีพพยาบาล สามารถตัดสินใจเรียนพยาบาลได้อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลต่อคุณลักษณะของอาจารย์ที่นักศึกษาต้องการ ซึ่งผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะช่วยให้ทราบถึงคุณลักษณะของอาจารย์ที่นักศึกษาคาดหวัง และสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลให้แก่อาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนตลอดจนสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อบรรยายคุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่พึงประสงค์ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบบรรยาย (descriptive qualitative research) เพื่อบรรยายคุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่พึงประสงค์ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดำเนินการเก็บข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ที่มีประสบการณ์การขึ้นฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานกับอาจารย์พยาบาล ซึ่งเป็นผู้นิเทศประจำกลุ่มของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ในการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน (640-291) ซึ่งผู้ให้ข้อมูล 1 คน ต้องฝึกประสบการณ์กับอาจารย์นิเทศอย่างน้อย 2 คน เพื่อให้เห็นความแตกต่างของกระบวนการเรียนการสอน ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนด (purposive sampling) และยินดีเข้าร่วมการวิจัย เก็บข้อมูลจนเกิดการอิ่มตัวของข้อมูล (saturation data) โดยพบว่าได้ข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายๆ กัน และไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นผู้ให้ข้อมูลจำนวน 13 คน

จริยธรรมในการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ โครงการวิจัยได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสโครงการ 2017 NL-Qn 006 รหัสหนังสือรับรอง PSU IRB 2017-NL 006 ลงวันที่ 3 กรกฎาคม 2560 ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล โดยแจ้งให้ทราบวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บข้อมูล และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล โดยจะไม่มีผลใดๆ ต่อผลการศึกษา หากผู้ให้ข้อมูลมีความสงสัยสามารถซักถามได้ตลอดเวลา และสามารถออกจากวิจัยได้ทุกเวลา ข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยจะนำเสนอในภาพรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแจ้งผู้ประสานงานรายวิชา และมีการติดต่อประชาสัมพันธ์นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ที่ฝึกประสบการณ์รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานแล้วเสร็จภายหลังคาบประเมินรายวิชา ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์การวิจัย ระยะเวลา และขอความร่วมมือในการวิจัย พบว่า มีผู้ยินดีให้ข้อมูลทั้งหมด 15 คน จากนักศึกษาทั้งหมด 160 คน

หลังจากนั้น ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา สถานที่สัมภาษณ์ โดยผู้ที่สัมภาษณ์ต้องไม่ใช่อาจารย์ที่ปรึกษากลุ่มของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มนั้นๆ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลโดยขออนุญาตให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านและลงนามในเอกสารยินยอมเข้าร่วมวิจัย และขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง โดยสถานที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ ห้องสปาใจ คณะพยาบาลศาสตร์ ซึ่งเป็นห้องปิด ไม่มีเสียงดังรบกวน และมีความเป็นส่วนตัว ใช้เวลาคนละ 40-60 นาทีโดยประมาณ ระหว่างการสัมภาษณ์มีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 คน ขออนุญาตออกไปทำธุระ ซึ่งผู้วิจัยอนุญาต และนัดหมายในวันถัดไป และเนื่องจากข้อมูลที่ได้มีความคล้ายคลึงกันที่ 13 คน ผู้วิจัยจึงหยุดทำการสัมภาษณ์ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่เหลือ 2 คน ผู้วิจัยอธิบายวัตถุประสงค์การวิจัยให้ทราบอีกครั้ง และรับฟังข้อเสนอแนะทางโทรศัพท์ หลังจากนั้นผู้ให้ข้อมูลขอถอนตัวจากการวิจัย

ภายหลังการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนผู้วิจัยจะทำการบันทึกตามแนวคำถามในประเด็นที่ค้นพบ ทั้งสถานที่ วัน เวลา ลักษณะพฤติกรรม คำพูด สีหน้าท่าทาง น้ำเสียง รวมทั้งอุปสรรค และปัญหาจากการสัมภาษณ์ เมื่อไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นอีก (saturated data) ผู้วิจัยจึงยุติการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ การนับถือศาสนา เกรดเฉลี่ยรวม เมื่อเจอปัญหาในชีวิตนักศึกษามักจะทำสิ่งใดเป็นลำดับแรก หลังเรียนจบพยาบาลนักศึกษาต้องการพัฒนาตัวเองในด้านใด

2. แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์พยาบาลในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน เป็นแนวคำถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และผ่านการตรวจสอบความตรงของข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นอาจารย์พยาบาล จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ประเด็นคำถามหลัก 4 คำถาม ดังต่อไปนี้ 1) นักศึกษาคิดว่าอาจารย์พยาบาล หมายถึงอะไร 2) นักศึกษาคิดว่าอาจารย์นิเทศในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานฯ มีความสำคัญต่อการฝึกปฏิบัติพยาบาลของนักศึกษาอย่างไรบ้าง เพราะเหตุใด 3) จากประสบการณ์ที่ผ่านมา อาจารย์นิเทศในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานฯ ได้จัดการเรียนการสอนแบบใด และนักศึกษารู้สึกอย่างไรต่อการจัดการเรียนการสอนแบบนั้น เพราะเหตุใด 4) นักศึกษาคิดว่า อาจารย์นิเทศในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานฯ ควรมีคุณลักษณะอย่างไร เพราะอะไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของรายวิชาฯ (เช่น บุคลิกภาพ ภาพลักษณ์ การปฏิบัติต่อนักศึกษา ความรู้ความสามารถ การส่งเสริมการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล (trustworthiness) ตามแนวคิดของ Lincoln and Guba[10] โดยสร้างแนวคำถามย่อยจากแนวคำถามหลัก เพื่อความครอบคลุมของข้อมูลที่ได้ และระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตผู้ให้ข้อมูลตามแนวทางการสังเกต และนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาพิจารณาความสอดคล้องของสีหน้า พฤติกรรม ท่าทางที่แสดงออก จัดเก็บไฟล์เสียงเป็นระบบ และนำผลการวิเคราะห์มาอภิปราย พูดคุยกับนักวิจัย 4 คน และสุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 2 คน มาทำการตรวจสอบข้อมูลทุกประเด็น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลไม่มีข้อเสนอแนะใดเพิ่ม (credibility) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้มีการบันทึกข้อมูลและลงรหัส จัดระบบการเก็บข้อมูลที่ง่ายต่อการเข้าถึง และตรวจสอบ (confirmability) และผู้วิจัยได้ทำการสะท้อนคิดและสะท้อนความรู้สึกให้แก่ผู้ให้ข้อมูลภายหลังการสัมภาษณ์เพื่อลดความลำเอียงในการถอดประเด็น (dependability) รวมถึงการนำไปใช้อ้างอิงกับกลุ่มประชากรในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลอื่นได้ เนื่องจากมีบริบทการฝึกบนคลินิกเช่นเดียวกับรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน (transferability)

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ตามแนวคิดของ Chirawatkul[11] ดังนี้

1. นำบันทึกเทปจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลไปทำการถอดเทปเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และประเด็นตามแนวคำถาม และถอดเทปแบบคำต่อคำ

2. นำข้อมูลจากบทสัมภาษณ์มาอ่านและทบทวน โดยเน้นข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลถ่ายทอดออกมา ขีดเส้นใต้เน้นเพื่อให้เห็นใจความสำคัญหรือประเด็นที่ปรากฏ

3. นำข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลรายคนมาหาความเชื่อมโยงและจับกลุ่มข้อมูลเป็นไปในทิศทางเดียวกันจนได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลสรุปย่อย และจัดแยกกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันที่สามารถเป็นคำตอบของคำถามการวิจัยได้

4. วิเคราะห์ข้อมูล ไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งทำให้ได้ทบทวนอยู่ตลอดเวลาว่าข้อมูลเกิดความอิ่มตัวหรือไม่ และไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล และส่วนที่ 2 คุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่พึงประสงค์ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ให้ข้อมูล คือ นักศึกษาพยาบาลจำนวน 13 ราย เป็นเพศหญิง 12 ราย เพศชาย 1 ราย อายุ 19-21 ปี (อายุเฉลี่ย 19.92 ปี) นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 73.92 และศาสนาอิสลาม ร้อยละ 23.08 เกรดเฉลี่ยสะสมรวม 3.33 เมื่อเจอปัญหา ผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีปรึกษาพ่อ แม่ พี่ น้อง ร้อยละ 76.92 ให้กำลังใจตัวเอง ร้อยละ 76.92 ปรึกษาเพื่อน ร้อยละ 61.54 มองโลกในแง่บวก ร้อยละ 15.38 ฟังธรรม ร้อยละ 7.69 และเล่นดนตรี ร้องเพลง ร้อยละ 7.69 หลังจบการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลวางแผนเรียนเฉพาะทาง ร้อยละ 30.77 เรียนต่อ ร้อยละ 46.15 เป็นอาจารย์ ร้อยละ 23.08 ไม่แน่ใจ ร้อยละ 23.08 และทำธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 7.69 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 คุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่พึงประสงค์ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานตามความคาดหวัง ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ให้ข้อมูลคาดหวังให้อาจารย์พยาบาลในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน มีคุณลักษณะ 6 ประการ ดังนี้

1. เข้าใจธรรมชาติของนักศึกษาแต่ละคน จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เนื่องจากการฝึกปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานเป็นประสบการณ์ครั้งแรก ผู้ให้ข้อมูลมีความคาดหวังว่า อาจารย์พยาบาลในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน จะต้องเป็นผู้ที่เข้าใจลักษณะนิสัย ธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน เข้าถึงจิตใจของนักศึกษา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า

"ความเข้าใจเด็กครับ เพราะถ้าเข้าใจเด็กแล้วก็จะดี เพราะเด็กบางคนมีความรู้นะครับ แต่บางทีเค้าอาจจะกลัวเวลาตอบ อาจจะผิดไหม ทำให้เค้าไม่กล้าตอบครับ" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1)

"เด็กจะมีความกลัวอยู่แล้วในรายวิชานี้ แล้วบางครั้งทำอะไรไม่ถูกใจอาจารย์ก็อยากให้อาจารย์เข้าใจ" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3)

"หนูคิดว่าอาจารย์นิเทศต้องเข้าใจนักศึกษามากขึ้นกว่าเดิม คือต้องเข้าถึงนักศึกษาแต่ละคนเลยว่า เป็นยังไง ต้องประเมินนักศึกษาแต่ละคนเลยว่า คนนี้ทำการพยาบาลอันนั้นได้หรือยัง" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6)

"อาจารย์นิเทศควรมีความเข้าใจนักศึกษา เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาแต่ละคน"(ผู้ให้ข้อมูลรายที่8)

"ให้อาจารย์เข้าใจในตัวเราค่ะ เข้าใจในนิสัยของเรา คือในแต่ละคนในกลุ่มก็คือมีบุคลิกที่ต่างกัน อยากให้อาจารย์เข้าใจลึกซึ้งของแต่ละคนเผื่อไปพูดกระทบจิตใจอะไรแล้วแบบเกิดเสียใจขึ้นมาก็จะได้ไม่เสียใจ อยากให้อาจารย์เข้าใจแต่ละคนมากขึ้น" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9)

2. ให้กำลังใจ คอยช่วยเหลือ ผู้ให้ข้อมูลมีความคาดหวังให้อาจารย์นิเทศรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน ให้กำลังใจนักศึกษาและคอยช่วยเหลือ โดยยืนเคียงข้างและเสนอแนะขณะให้การพยาบาล ไม่ตำหนิต่อหน้าผู้ป่วย และช่วยแก้ไขปัญหาให้นักศึกษาได้ ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษามีความมั่นใจในการพยาบาลมากยิ่งขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า

"อาจารย์นิเทศที่ดี ก็จะให้กำลังใจ บอกแนวทางอะไรต่างๆ ก็จะทำให้มั่นใจ" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1)

"รู้สึกอุ่นใจค่ะ เวลาที่มีอาจารย์อยู่ด้วย เพราะเป็นการขึ้นวอร์ดครั้งแรก จะทำอะไรก็ให้อาจารย์ยืนดูก็จะมีความมั่นใจทำมากขึ้นค่ะ อาจารย์ที่ดุก็จะทำให้ไม่มีกำลังใจ แต่ถ้ามีคำชื่นชมบ้าง ไม่ต้องถึงกับชมมาก คำชื่นชมเล็กๆ น้อยๆ ก็ทำให้เรามีกำลังใจค่ะ" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2)

"สมมุติว่าทำผิด อาจารย์สามารถบอกได้ แต่อย่าบอกต่อหน้าคนไข้นะ อาจารย์อย่าใช้ถ้อยคำรุนแรง ให้ค่อยๆ พูดกับหนู" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4)

"แรกๆ หนูขึ้นฝึกอาจจะพลาดบ้าง สิ่งที่ต้องการคือกำลังใจ อาจารย์ช่วยเข้าไปพูดคุย ช่วยอธิบายให้ลูกของ

ผู้ป่วยเข้าใจ และเขาเองก็ยอมรับเรา" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11)

"อาจารย์จะพูดให้ฟังก่อน แล้วคอยยืนอยู่ข้างๆ ก็จะรู้สึกอุ่นใจแล้วก็มั่นใจเลยค่ะ หนูก็โอเคแล้วก็กล้าทำ" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13)

3.เป็นกันเอง อาจารย์พยาบาลในรายวิชาฝึกปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน ควรมีความเป็นกันเอง สามารถให้นักศึกษาปรึกษาได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

"อยากให้อาจารย์มีความเป็นกันเอง สามารถดูแลเราได้แล้วก็ให้เราปรึกษาได้ค่ะ" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3)

"การสื่อสารทางไลน์ อาจารย์ก็จะใกล้ชิดมาก อาจารย์จะถามว่าทำแคร์แพลนเป็นอย่างไรบ้าง อาจารย์จะส่งข้อมูลมาให้ทุกอย่าง ก็จะใกล้ชิดกันมาก ไม่ได้เหมือนกับว่าอาจารย์ต้องเป็นคนเข้าถึงยาก (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4)

"อาจารย์ควรทำให้เด็กอบอุ่น เป็นกันเอง เป็นครอบครัวมากกว่าเป็นอาจารย์กับศิษย์ที่ผ่านไปวันๆ แล้วก็จบอ่ะคะ" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5)

"เราก็เห็นอาจารย์เหมือนเป็นคนในครอบครัว คือปรึกษาได้ทุกเรื่อง" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7)

4. ปลูกฝังคุณค่าของพยาบาล ผู้ให้ข้อมูล คาดหวังให้อาจารย์พยาบาลในรายวิชาฝึกปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน ปลูกฝังความคิดที่ดี ทำให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของวิชาชีพพยาบาล และมีกำลังใจในการเรียนพยาบาลในรายวิชาปฏิบัติอื่นๆ ตลอดจนสามารถเป็นพยาบาลที่ดีได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

"อาจารย์พยาบาลเป็นต้นแบบ เหมือนกับผู้นำทางให้เราไปในทิศทางที่ถูก สอนการดูแลต่างๆ ให้ครบสมบูรณ์แล้วก็ให้สมบูรณ์ที่สุด แบบสามารถทำให้เด็กคนนึงเป็นพยาบาลในตอนต่อไปได้" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1)

"ประทับใจอาจารย์ที่มาสอนเราเหมือนเราเป็นลูกของเขาเองค่ะ เขาทำให้เรารู้ว่า จริงๆ แล้วการเป็นพยาบาลก็ดีค่ะ ไม่เหมือนความคิดของคนทั่วไปที่คิดว่า พยาบาลเป็นผู้ช่วยหมอ จะมีไปทำไมอะไรประมาณนี้ค่ะ พอไปเรียนจริงๆ ก็พบว่า เรามีค่ามากกว่านั้น" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8)

"แรกๆ เพื่อนๆ หลายๆ คนก็กลัวค่ะ กลัวทั้งหมอทั้งคนไข้ แต่มันก็ผ่านไปได้ค่ะ อาจารย์จะปรับความคิดเราถ้าคิดอีกมุมไม่ได้ ก็ให้คิดถึงอีกมุมที่ดีตลอด ทำให้รู้ว่าการเป็นพยาบาลมีคุณค่ามากๆ " (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12)

5. ให้โอกาสให้ได้พัฒนาตนเองด้านทักษะการปฏิบัติการพยาบาล ผู้ให้ข้อมูลคาดหวังว่าอาจารย์นิเทศเป็นผู้ให้โอกาสนักศึกษาได้พัฒนาด้านทักษะการปฏิบัติการพยาบาลสามารถสะท้อนพฤติกรรมการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

"การสะท้อนคิดแต่ละวัน ว่าจะได้จำได้ แล้วเอาไปทำครั้งต่อไปให้ดีขึ้น" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3)

"เหมือนถ้าเพื่อนขึ้นฝึกบนหอผู้ป่วยเดียวกันค่ะ ก็เหมือนช่วยกันตอบเวลาอาจารย์ถาม อาจารย์ก็เปิดโอกาสให้คิดก่อน แล้วพอไปถึงหน้าผู้ป่วย ก็เปิดโอกาสให้นักศึกษาทำ โดยที่ไม่พูดต่อหน้าว่าผิด จะทำให้เราเสียความมั่นใจ" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12)

"เรื่องที่หนูรู้สึกว่า สำคัญมากอีกอย่าง คือ การช่างสังเกตค่ะ สังเกตที่ตัวนักศึกษาแต่ละบุคคลว่าเราเป็นอย่างนี้ เราควรจะเปลี่ยนอย่างไร และบอกนักศึกษาถึงสิ่งที่ต้องปรับปรุง" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13)

6. มีสัมพันธภาพที่ดีกับพยาบาลในหอผู้ป่วย การมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างอาจารย์และพยาบาลในหอผู้ป่วย ทำให้นักศึกษามีความมั่นใจในการพูดคุย ซักถาม และสร้างสัมพันธภาพกับพยาบาลวิชาชีพในหอผู้ป่วยมากขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

"หนูคิดว่า อาจารย์ต้องมีสัมพันธภาพที่ดีด้วยค่ะ เหมือนสัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับพี่พยาบาลก็ต้องดีด้วยค่ะ ถ้าเขามีสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน มันจะทำให้เรารู้สึกเหมือนมีช่องว่างเยอะ เหมือนเข้าไม่ถึงตัวพี่เขา พี่เขาก็จะแบบไม่กล้าสอนเราด้วยค่ะ" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6)

"หัตถการบางอย่างอาจารย์ไม่สามารถตามไปดูให้ทันแต่หนูอยากทำ หนูก็ไม่ได้ทำ หนูคิดว่า ถ้าอาจารย์ไปบอกพี่พยาบาล หนูก็จะได้ทำ หนูเข้าใจว่า บางทีอาจารย์ก็เกรงใจพี่เขา แต่หนูก็เห็นอาจารย์คุยกับพี่เขาน้อย" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7)

"อยากเห็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างพี่พยาบาลค่ะ แล้วก็ให้พี่พยาบาลมาช่วยสอน เวลาที่พี่เขามีอะไรจะได้ให้นักศึกษาไปดูด้วย" (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาคุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่พึงประสงค์ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาล มีคุณลักษณะ 6 ประการ สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. เข้าใจธรรมชาติของนักศึกษาแต่ละคน อาจารย์พยาบาลควรมีความเข้าใจในธรรมชาติของนักศึกษาแต่ละคนโดยเฉพาะในรายวิชานี้ซึ่งเป็นรายวิชาแรกที่นักศึกษาได้ขึ้นฝึกปฏิบัติจริงกับผู้ป่วย โดยอาจารย์พยาบาลควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ[12] คือ ต้องมีการพิจารณาและสังเกตพัฒนาการของนักศึกษา รวมถึงรู้จักลักษณะนิสัยของนักศึกษาแต่ละคน[13] และจัดรูปแบบการสอนให้เหมาะสมกับแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน อีกทั้งอาจารย์พยาบาลควรมีความเข้าใจสิ่งที่นักศึกษาเคยเรียนรู้ และวางแผนการเรียนต่อไป[13] เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์กับนักศึกษาสูงสุด และสิ่งสำคัญคืออาจารย์จำเป็นต้องรู้จักลักษณะนิสัยของผู้เรียนแต่ละคนซึ่งมีความเป็นปัจเจก[14] หากอาจารย์พยาบาลมีความเข้าใจในตัวตนของนักศึกษาทั้งในส่วนของลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ รวมถึงการเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ที่นักศึกษาเคยผ่านมา ทั้งเนื้อหาทฤษฎีที่นักศึกษาเรียนมาแล้ว ทักษะทางการพยาบาลที่นักศึกษาเคยปฏิบัติมาแล้ว ประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยที่ผ่านมาจะทำให้อาจารย์เข้าใจนักศึกษามากขึ้นและสามารถที่จะวางแผนการสอนให้กับนักศึกษาได้เหมาะสมกับแต่ละคนมากขึ้น ส่งผลให้นักศึกษาเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ดี

2. ให้กำลังใจ คอยช่วยเหลือ เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างหนึ่งของอาจารย์พยาบาลที่หมายรวมถึงการยืนเคียงข้างขณะให้การพยาบาล การไม่ตำหนิเมื่อทำผิด การหมั่นให้กำลังใจ และการช่วยแก้ไขปัญหาให้นักศึกษาได้ จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษาในการฝึกปฏิบัติ ทำให้นักศึกษากล้าแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นการส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษา และการที่นักศึกษาต้องการให้อาจารย์ไม่ตำหนิด้วยถ้อยคำที่รุนแรงนั้น เนื่องจากการตำหนิอาจทำให้นักศึกษาเกิดความเครียดตามมา อีกทั้งการที่นักศึกษาได้รับกำลังใจจากอาจารย์จะสามารถช่วยให้นักศึกษามีแรงสนับสนุนจัดการกับความเครียดที่เผชิญอยู่ได้ดีขึ้น ส่งผลให้การเรียนเป็นไปในทางที่ดีขึ้น[15] และจะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของการเรียนคือ การสร้างแรงจูงใจในการเรียน โดยอาจารย์สามารถสร้างกำลังใจและช่วยแก้ปัญหาให้นักศึกษา โดยไม่ทอดทิ้งให้นักศึกษาเผชิญปัญหาโดยลำพัง สอดคล้องกับการศึกษา[9] ที่พบว่าอาจารย์เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความเครียด โดยความเครียดที่เกิดขึ้นจากอาจารย์ คือ การถูกตำหนิ การทอดทิ้งให้นักศึกษาเผชิญปัญหากันเอง ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกกังวล เบื่อ ไม่กล้าเข้าหาอาจารย์ และไม่อยากฝึกปฏิบัติ[16]

ดังนั้นจากผลการศึกษาดังกล่าว การที่อาจารย์คอยยืนหยัดเคียงข้างนักศึกษา ไม่ตำหนิด้วยถ้อยคำที่รุนแรง คอยให้กำลังใจ และช่วยแก้ไขปัญหาให้นักศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักศึกษารู้สึกได้รับแรงสนับสนุนจากอาจารย์ ซึ่งจะทำให้นักศึกษามีความเครียดที่ลดลง กังวลในการที่ต้องมาขึ้นฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วยลดลง ซึ่งตัวอาจารย์เองสามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนของตนเองได้อย่างสม่ำเสมอ โดยใช้ความกระตือรือร้นและตื่นเต้น ตั้งเป้าหมายให้ผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการเลือก มีความรับผิดชอบต่อผู้เรียน เน้นการคิดด้านบวก เน้นการเรียนแบบร่วมมือ สร้างกำลังใจ และสร้างกฎกติกาให้ผู้เรียนเคารพ เพื่อนำไปสู่การสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสม ตลอดจนพฤติกรรมและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพยาบาล

3. เป็นกันเอง อาจารย์พยาบาลในรายวิชาฝึกปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐาน ควรมีความเป็นกันเอง และให้ความอบอุ่นแก่นักศึกษา สามารถให้นักศึกษาปรึกษาได้ เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และศิษย์ สอดคล้องกับการศึกษา[17] ที่พบว่า พฤติกรรมที่ทำให้นักศึกษารับรู้ถึงสัมพันธภาพเชิงช่วยเหลืออย่างเอื้ออาทรของอาจารย์นิเทศ ได้แก่ การให้กำลังใจนักศึกษาด้วยการยิ้ม พยักหน้า ปลอบโยนเมื่อนักศึกษาทำผิด และตั้งใจรับฟังปัญหาของนักศึกษาเมื่อนักศึกษามาขอคำปรึกษา ทั้งเรื่องเรียนหรือเรื่องส่วนตัว นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาที่พบว่า ลักษณะอาจารย์ที่เป็นกันเอง รักและเอาใจใส่นักศึกษาจะส่งผลให้นักศึกษาเรียนอย่างมีความสุข[18]

อาจารย์ผู้นิเทศที่ขึ้นนิเทศด้วยความเป็นกันเองกับนักศึกษา แสดงออกถึงความเมตตา ความกรุณา ความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ จะช่วยให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกผ่อนคลาย และกล้าที่จะพูดคุยปรึกษากับอาจารย์ได้ในทุกๆ เรื่อง เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันเหมือนเป็นครอบครัว

4. ปลูกฝังคุณค่าของพยาบาล พฤติกรรมการนิเทศของอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาฝึกภาคปฏิบัตินั้น มีความสำคัญ

ต่อความสามารถในการเรียนรู้และการปรับตัวของนักศึกษา ตลอดจนการเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่นักศึกษาจะจดจำและนำไปปฏิบัติต่อไปในอนาคต การที่นักศึกษาเข้ามาเรียนพยาบาลนั้น นักศึกษาแต่ละคนอาจจะเข้ามาด้วยเหตุผลที่แตกต่างและนักศึกษาทุกคนจะต้องจบไปเป็นพยาบาลวิชาชีพเหมือนกัน การสร้างแรงบันดาลใจและปลูกฝังให้นักศึกษาภูมิใจในวิชาชีพและเห็นคุณค่าของวิชาชีพเป็นเรื่องสำคัญ[19] นอกจากนี้ นักศึกษาพยาบาลคาดหวังในการเห็นแบบอย่างที่ดี โดยมีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ มีน้ำเสียงนุ่มนวล ทำให้นักศึกษารู้สึกไม่กังวลในการให้การพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา[17] ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพเชิงช่วยเหลืออย่างเอื้ออาทรของอาจารย์นิเทศตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล และพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของผู้รับบริการขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาล พบว่า สัมพันธภาพเชิงช่วยเหลืออย่างเอื้ออาทรของอาจารย์นิเทศตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล มีความสัมพันธ์ทางบวก กับ พฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของผู้รับบริการขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่า สัมพันธภาพเชิงช่วยเหลืออย่างเอื้ออาทรของอาจารย์นิเทศ ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในคลินิก อาจารย์นิเทศมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้การฝึกประสบการณ์ภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลบรรลุตามวัตถุประสงค์ อาจารย์ผู้นิเทศที่ขึ้นนิเทศด้วยความเอื้ออาทรต่อนักศึกษา มีความเมตตา กรุณา เข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และเคารพในสิทธิความเป็นมนุษย์ จากการวิจัยพบว่าพฤติกรรมดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษา ช่วยพัฒนาให้นักศึกษามีเจตคติที่ดีของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล[20] นอกจากนี้อีกหนึ่งการศึกษา[21] พบว่า อาจารย์นิเทศหรือพยาบาลพี่เลี้ยงควรเป็นต้นแบบที่ดี มีการใช้คำพูดชักจูง และหลีกเลี่ยงการกระตุ้นอารมณ์ทางลบของนักศึกษา สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า พยาบาลปฏิบัติการจะต้องคำนึงถึงการปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยที่ดีอยู่เสมอและสามารถเป็นต้นแบบให้แก่นักศึกษาพยาบาลได้[22]

5. ให้โอกาสให้ได้พัฒนาตนเองด้านทักษะการปฏิบัติการพยาบาล อาจารย์พยาบาลควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาพัฒนาตนเองทั้งในด้านทักษะการปฏิบัติพยาบาล การสร้างสัมพันธภาพ และการสื่อสาร โดยกระตุ้นให้นักศึกษากล้าพูดคุย กล้าแสดงความคิดเห็น หรือซักถามในสิ่งที่ตนเองอยากรู้หรือไม่เข้าใจ และหาโอกาสแสดงความชื่นชมหรือให้รางวัลให้เพื่อนๆ และผู้อื่นได้รับทราบ เมื่อนักศึกษาถามหรือแสดงความคิดเห็น เพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับนักศึกษาและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น[23] รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน มีพฤติกรรมการยอมรับในความคิดเห็นของนักศึกษา เช่น การให้กำลังใจนักศึกษาด้วยการยิ้ม พยักหน้า หรือปลอบโยนเมื่อนักศึกษาทำผิด ให้เวลากับนักศึกษาได้ระบายความรู้สึก อาจารย์พยาบาลควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้อธิบายเหตุผลเมื่อเกิดข้อผิดพลาดขึ้นในการปฏิบัติการพยาบาล และให้โอกาสนักศึกษาในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องหรือผิดพลาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย[24] พบว่า พฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความเอื้ออาทรของอาจารย์ ได้แก่ การพูดกับนักศึกษาด้วยถ้อยคำที่สุภาพและให้เกียรติในทุกสถานการณ์

คุณลักษณะนี้สอดคล้องกับการศึกษา[17] ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพเชิงช่วยเหลืออย่างเอื้ออาทรของอาจารย์นิเทศตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล และพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของผู้รับบริการขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาล พบว่า คุณลักษณะที่ทำให้นักศึกษารับรู้ถึงสัมพันธภาพเชิงช่วยเหลืออย่างเอื้ออาทรของอาจารย์นิเทศ ได้แก่ การมีความยุติธรรม การชมเชยเมื่อนักศึกษาปฏิบัติงานได้ดี รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ปฏิบัติการพยาบาลอย่างเต็มที่โดยมีอาจารย์นิเทศคอยช่วยเหลือ จะเห็นได้ว่าการเปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถทำกิจกรรมพยาบาลต่างๆ ภายใต้การดูแลของอาจารย์อย่างเอื้ออาทร เป็นการสร้างบรรยากาศที่ทำให้นักศึกษามีความสุข และกระตือรือร้นในการเรียนรู้ จะช่วยให้นักศึกษาสามารถพัฒนาตนเอง มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการคิดแก้ปัญหา เพื่อเป็นการส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในการพัฒนาตนเองต่อไป

6. มีสัมพันธภาพที่ดีกับพยาบาลในหอผู้ป่วย เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาได้ดี เพราะการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่สำคัญของอาจารย์พยาบาล[25] ซึ่งแสดงถึงภาวะผู้นำแบบใฝ่บริการที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาล ผู้ร่วมงาน ผู้รับบริการ หรือผู้ป่วย จึงทำให้การทำงานเป็นทีมนั้นเกิดประสิทธิผลสูง จากการที่พยาบาลในองค์กรมีความสัมพันธ์ภายในทีมที่ดี ซึ่งจะสามารถช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้นหากอาจารย์พยาบาลมีสัมพันธภาพที่ดีกับพยาบาล

ในหอผู้ป่วยในขณะขึ้นฝึกปฏิบัตินักศึกษา บรรยากาศการทำงานในหอผู้ป่วยก็จะเต็มไปด้วยความร่วมมือร่วมใจ และมีการทำงานเป็นทีม สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักศึกษามีความกล้าและมีความมั่นใจในการสร้างสัมพันธภาพกับพยาบาลวิชาชีพในทีมมากขึ้น

ข้อจำกัดของการศึกษา

เนื่องจากผู้สัมภาษณ์มีบทบาทเป็นอาจารย์ผู้นิเทศในรายวิชาด้วย อาจทำให้เกิดความลำเอียงของการให้ข้อมูล ซึ่งตรวจสอบได้ยาก

สรุป

ผลการศึกษา พบว่าคุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่พึงประสงค์ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลมี 6 ประการ ดังนี้ 1) เข้าใจธรรมชาติของนักศึกษาแต่ละคน 2) ให้กำลังใจ คอยช่วยเหลือ 3) เป็นกันเอง 4) ปลูกฝังทัศนคติการเป็นพยาบาลที่ดี 5) ให้โอกาสให้ได้พัฒนาตนเองด้านทักษะการปฏิบัติการพยาบาล และ 6) มีสัมพันธภาพที่ดีกับพยาบาลในหอผู้ป่วย

ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้

1. บุคลากรด้านการศึกษาทางพยาบาล ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษาวิธีการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับความคาดหวังและตามมาตรฐานของสถาบันการศึกษา เพื่อนำไปปรับการจัดรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความคาดหวังและความต้องการของนักศึกษาพยาบาล ได้แก่ การเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างอาจารย์พยาบาลและพยาบาลบนหอผู้ป่วย การเพิ่มทัศนคติที่ดีแก่นักศึกษาพยาบาล และเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนเพื่อให้นักศึกษาสามารถจบไปเป็นพยาบาลที่ดีต่อไปในอนาคต

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาพยาบาลที่พึงประสงค์ตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาล เพื่อหาข้อสรุป และวิธีการสอนบนคลินิกที่สอดคล้องกับความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลและอาจารย์พยาบาล

การมีส่วนร่วมในการเขียนบทความ

ทีมผู้วิจัยทุกคนมีส่วนร่วมในการทำวิจัย ตั้งแต่กระบวนการเขียนโครงร่างการวิจัย แก้ไขโครงร่างวิจัย ส่งเครื่องมือผู้ทรงคุณวุฒิ นัดหมายผู้ให้ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนวิเคราะห์ผลวิจัย อภิปรายผลการวิจัย ส่งและแก้ไขบทความวิจัย

การมีผลประโยชน์ทับซ้อน

งานวิจัยชิ้นนี้ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับหน่วยงานหรือองค์กรใด ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล โดยบอกวัตถุประสงค์ และขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียด ผลวิจัยที่ได้มีความสำคัญต่อการปรับปรุงและนำไปใช้ในการเรียนการสอนของอาจารย์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาในอนาคต

แหล่งทุนสนับสนุน

งานวิจัยเรื่องนี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ นะแส ที่ช่วยชี้แนะตลอดการศึกษาวิจัย ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาเครื่องมือวิจัย และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

1. Ruangpermpoon A, Rongmuang S, Nintachan P. Characteristics of social adjustment in nursing students. Rama Nurs J. 2011; 17(3): 478-92. Thai.
2. Limthongkul M, Aree-Ue S. Sources of stress, coping strategies, and outcomes among nursing students during their initial practice. Rama Nurs J. 2009; 15(2): 192-205. Thai.
3. Saito AS, Voraharn W, Senarak W. Happiness of undergraduate nursing students, Faculty of Nursing, Khon Kaen University. J Nurs Sci Health. 2011; 34(2): 70-9. Thai.
4. Thaweekoon T, Nintachan P, Sangon S. Factors predicting stress in graduate nursing students. Nurs J Ministr Public Health. 2012; 22(3): 1-11. Thai.
5. Sisangkaew S, Damruk P, Khomkhum P, et al. Factor associated with stress among nursing students, officers and instructors in Borommarajonani College of Nursing, Yala. J Nurs Education. 2014; 7(4): 119-33. Thai.
6. Devkota R, Shrestha S. Stress among bachelor level nursing students. Nepal Med Coll J. 2018;

20(1-3): 33-40.

7. Inthanon T, Singchungchai P, Ingkathawornwong T, et al. Diserable characteristics of nurse-midwives from the view point of nursing educators and nursing students. J Nurs Education. 2007; 1(1): 2-13. Thai.
8. Norkaeo D. The development of nurse instructors' characteristics to achieve learning organization in the Colleges of Nursing, Praboromarajchanok Institute. Nur J Ministr Public Health. 2014; 24(1): 80-91. Thai.
9. Ratanasiripong P. Park JF. Ratanasiripong N. Kathalae D. Stress and anxiety management in nursing students: Biofeedback and mindfulness meditation. J Nurs Education. 2015; 54(9): 520-24. doi: 10.3928/01484834-20150814-07
10. Lincoln YS, Guba EG. Naturalistic inquiry. Newbury Park, CA: Sage Publications; 1985.
11. Chirawatkul S. Qualitative study in nursing. Bangkok: Wittayapat; 2011.
12. Champathas N, Boontan W, Pantasri P. Student and teaching factors in correlation with happy learning in fundamentals of nursing, practicum of nursing students, Faculty of Nursing, Hauchiew Chalermprakiet University. HCU Journal. 2015; 19(37): 1-14. Thai.
13. Potidara Y. Nursing education management: For student generation Y. J Nurs Sci Health. 2011; 34(2): 61-69. Thai.
14. Puangsang D. Educational psychology. Songkhla: Tame. 2019.
15. Sedtapommirine R. Stress and resilience of nursing student experience in training nursing clinical practice. CAS Journal. 2012; 2(1): 40-45. Thai.
16. Muangkam N, Nateetanasombat K, et al. The perception of stress, factors inducing stress, and stress management of the third year nursing students during practicing nursing care in clinical practical. HCU Journal. 2005; 8(16): 106-19. Thai.
17. Phadthong N. Caring relationship of instructors perceived by nursing students and caring behavior of the nursing students during a practicum perceived by clients. J Health Sci Research. 2015; 9(2): 59-63. Thai.
18. Thongsom P. The development of indicators of happiness in learning of students in nursing science undergraduate programs under the ministry of public health. J Nur Education. 2011; 4(1): 88-111. Thai.
19. Bundasak T, Chaowiang K, Jangasem N. Happily learning among nursing students. J MCU Peace Studies. 2017; 5(1): 357-369. Thai.
20. Skulpunyawat S. Caring behavior of nurse instructors in basic nursing practicum by perception between instructors and nursing student of private institutions. Kuakarun J Nurs. 2014; 21(Suppl): 108-23. Thai.
21. Poorananon P, Krirkgulthorn T. The ability and attitudes toward evidence-based nursing of nursing students. J Nurs Science. 2011; 29(1): 45-52. Thai.
22. Roberts J. Uncovering hidden caring. Nursing outlook. 1990; 38(2): 67-9.
23. Chaowalit A, Nasae T. Ethics of teaching in baccalaureate nursing program. Songklanagarind J Nurs. 2016; 36(3): 261-70. Thai.
24. Skulpunyawat S. Supervision by the caring behavior. J Police Nurs. 2014; 6(2): 200-08. Thai.
25. Manokarn C, Sarnswang S, Buasuwan P, et al. A causal relationship model of emotional intelligence, individual characteristics, servant leadership, and team effectiveness for nursing instructors under the Ministry of Public Health. J Health Sci Research. 2015; 9(2): 76-85. Thai.